

Η ΑΡΓΟΠΟΡΗΜΕΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ ἀνοιξη εἶχε μπῆ. Ἡ Θράκη δόλακιρη ντυμένη στὶς ἀνοιξιὰ-
τικές της ὠμορφιές. Οἱ κάμποι της θαυμαστοὶ καὶ καταπράσινοι καὶ
τὰ βουνά της μυρωμένα. Τὰ ποτάμια της ἀπὸ τὸν Ἑβρο ὡς τὰ παρα-
μικρά της ρέματα κατέβαζαν ὅλα νερά ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά
πολλὰ καὶ χύνοντάς τα στὸ Αἰγαῖο, τραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τους:

«Ἐρχεται ἡ Πασκαλιά ἀνθοστεφανωμένη καὶ λουλουδοπλημμυ-
ρισμένη. Καὶ μεῖς πᾶμε τὰ χαιρετίσματα τῶν κάμπων ποὺ περνᾶμε,
στὰ κατάργυρα ἀκρογιάλια, στὰ ὁμορφα περιγιάλια τῆς θάλασσας
τῆς Μαρώνας καὶ τῆς ξακουστῆς Αἴνος.

»Μεῖς τ'ἀθάνατα ποτάμια, ποὺ ζώνουμε τοὺς κάμπους καὶ
λασπώνουμε τὴ γῆς, στὸ μακρινὸ ταξίδι μας. Τὸ μελίσσι σκόρπισε
καὶ πετὰ ἀπὸ ροδοκινιά σὲ μυρτιά νὰ ρουφήξει χυμό, καὶ τὸ μετα-
ξοπούλι—τὸ σκουλίκι θρέφεται στῆς μουριάς τὸ φύλλο. Εἶναι ἀμέ-
τρητα ὥσάν τὴν ἄμμο τῆς θάλασσας τὰ χρόνια μας, ποὺ ἀδιάκοπα
διαβαίνοντας τὴ Θράκη χύνουμε τὰ νερά μας νὰ χορτάσει ἡ θάλασσα.»

Χαρά Θεοῦ παντοῦ. Οἱ πολίτες, τὰ παλιά τὰ κάστρα, οἱ ρε-
ματιές, τὰ δάση, οἱ βουνοπλαγιές, οἱ κάμποι, τὰ χωριά, ὅλα, ὅλα
χαίρονται. Οἱ ἀγελαδάρηδες ὀδηγοῦν τὰ κοπάδια—τὶς ἀγελαριές
—μέσα στὰ τρισπόθητα λιβάδια, στὴ χαρά τοῦ πράσινου.

Χαίρεται καὶ τὸ Σκούπελο,—τὸ Ἑλληνοχωρὶ σκαρφαλωμένο
στὴν πλαγιά τοῦ ἱστορικοῦ καλὲ—τοῦ παλιοῦ βυζαντινοῦ φρούριου.
Ἐνα χωριὸ μεγάλο, ποὺ ἡ μοῖρα τῶστησε κατάντικρυ στὸ ἔγβα τοῦ
ἡλίου καὶ τὸ νυκθήμε ἀπλωμένο σάν ἄσπρη προβιά στὸν ἥλιο νὰ
λαμποκοπᾷ ἀπὸ μακρυὰ, βουτηγμένο θαρρεῖς στὸν ἀσβέστη, ὄντας
ἀνεβαίνοντας στὸ ψηλὸ δάσος. Φτάνεις στὴ δημοσιά, ποὺ φέρνει
στὰ σύνορα.

Ἐδῶ στὸ ἐρειπωμένο φρούριο, ποὺ σώζονται ἀκόμη τὰ χνάρια
μῆς ἱστορίας ματωβαμμένης, ποὺ διαβάξεις, ὑψώνοντας τὸ κεφάλι
κατὰ τοὺς τοίχους τῶν πύργων «Κομνηνὸς Ἀλέξιος», ποὺ πάντα
ἔσταθη ἡ βυζαντινὴ δύναμη μεγάλη, στὰ πρόθυρα τῆς βασιλεύουσας,
ἔδῶ κοίτεται τὸ ἀρχαιοπρεπὸ χωριό, πᾶντὸμα οἱ χωριανοὶ τοῦ μιλοῦν,
σάν τοὺς πρόγονούς μας μὲ τὸ πανάρχαιο στρογγυλὸ ἐλληνικὸ
στόμα: «Τὶ ἔπκες; Ἐλαχὲς με, ὅ ἐστὶ» κ.λ.π. Κάθε βράχος καὶ κάθε
σπηλιά καὶ κάθε ρουμάνι ἀντιβᾷ τὰ περασμένα.

Π. Παπαχρυσόπουλος
: Πανχολιὰ
στὴ Θράκη
Ἀθῆναι 1937-8
«Ἀρχαῖα»
Θεσσαλονίκη
Παπαχρυσόπουλος
Σκουπέλο
Θεσσαλονίκη
Σ. Δ.

Κι' ἀνεβαίνοντας τὸ κάστρο ἀντικρύξεις μὲ τὸ κοφτερό σου μάτι στὴν καθάρια ἀτμόσφαιρα τὰ τζαμιά τῆς Ἀντριανοῦς, ποὺ ἀπλωμένη σὰν πολύσαρκη Τουρκάλα ἀνάμεσα στὰ τρία τῆς μεγάλα ποτάμια κοιμᾶται καὶ συχάζει ἢ θορυβεῖ κι' ὀργιάζει, — ἀντικρύξεις λέω νὰ σπαθίζουν τὸν οὐρανὸ πανύψηλα.

Τὸ Πάσκα τῇ χρονιά κείνῃ ἔπεφτε στίς / εἴκοσι μία τ' Ἀπρίλη — τὸν μῆνα τῶν ἀηδονιῶν. Ἦσα, Ἦσα μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς, ποὺ ἀνθοβολοῦσε καὶ μύρωνε τοὺς κάμπους κεδινὲς καινούργια ζωὴ σ' ὅλα. Τὰ κοπάδια ἔβροσκαν δέω στὰ λιβάδια καὶ τάρνιά — Θεοῦ εὐλογία — χιλιάδες, μυριάδες πλημμυροῦσαν μὲ τὰ βελάσματά τους τὸν ἀέρα. Πρόσμεναν κι' αὐτά, κατὰ τὸ γραμμένο τους τῇ μέρᾳ, ποὺ τοῦ μακελλάρη τὸ κοφτερό μαχαῖρι θὰ τοὺς ἔχυνε τὸ αἷμα ἀφαιρώντας τους τῇ ζωῇ, γιὰ νὰ χορταστοῦν τὰ στόματα τοῦ κόσμου, ποὺ νηστικός ἀπὸ κρέας, πρόσμενε ὅλη τὴ μακρυνὴ σαρακοστή νὰ γευτῇ τὸ ἀρνὶ τῆς Πασκαλιάς.

Ὅμως φέτο τὸ Πάσκα εἴταν πρῶτο καὶ δὲν θάτρωγε ἀρνὶ κανεὶς ἀνήμερα, γιατί μόνο τ' Ἀη-Γιώργη εἴταν χωρεμένο νὰ σφαγῇ τὸ γαλατερό. Τότε νόμιζαν οἱ χωριανοί, πὼς μέστωνε ἀπὴν καλοφαγία τάρνι ἀπὸ κρέας. Τότε, ποὺ τὸ χορτάρι σήκωνε μπόγι καὶ γινότανε θρεφτικὸ καὶ νόστιμο.

Ξημέρωνε λοιπὸν Πασκαλιά καὶ στὸ Σκούπελο, καὶ Μεγασάββατο, ἅγια μέρα, τὰρχατολόγι τοῦ χωριοῦ μέσα στὸ καφενεῖο τοῦ Φώτη, συζητοῦσε τὰ ζητήματα τοῦ χωριοῦ, ποὺ κι' αὐτὸ τόσα εἶχε μαζὶ μὲλο τὸν κόσμον. Κουρασμένοι πλούσιοι καὶ φτωχοὶ ἀπὸ τὴ σκληρὴ δουλειὰ ἐξοкураζόνταν / τέτοια μέρα γιὰ νὰ σηκωθοῦν μεσάνυχτα πάλι μὲ τοὺς χαρμόσυνους χτύπους τῆς καμπάνας, νὰ γιορτάσουν τὴν ἀνάσταση.

Ὅσοι εἶχαν παλιοτούφεκα σκουργιασμένα ἢ ἀβτζίδικα ἢ λογιῆς, λογιῆς ντουφέκια, τὰ ξεσκούργιαζαν τῇ μέρᾳ κείνῃ. Τὰ τοίμαζαν γιὰ νὰ σκορπίσουν στὸν ἀέρα τὴ χαρὰ τῆς ἀνάστασης τῇ νύχτᾳ μὲ τὸ Χριστὸς ἀνέστη καὶ στὴ Δευτερανάσταση, ἀνήμερα Πάσκα κι' ὅλες τίς τρεῖς μέρες τῆς Πασκαλιάς.

Κι' οἱ ἀρχοντάδες μιλοῦσαν καὶ συζητοῦσαν καὶ σχεδίαζαν γιὰ τὰ δίκια τοῦ χωριοῦ καὶ τὰ ἐντερέσα μὲ τὸ μουχτάρνι ἀντάμα — τὸν Πάτε — Γιάνν', ποὺ πάντα στὸ χέρι βαστοῦσε τὸ ποτήρι γιομάτο, γιὰ νὰ κατεβάζει τὸ μαῦρο μπογιασμὰ κρασί, ποὺ τόσο τάγαποῦσε μὲ τὴ μοναδικὰ εὐκὴ ποῦξαιρε / «ἄντε πὲ δεξιά».

Ὁ ἥλιος εἶχε πάρει πιά τὸν κατήφορο καὶ ὁ μεγάλος ἥσκιος τοῦ «καλὲ» πλάκωσε καὶ σκέπασε τὸ χωριό, ποὺ βρισκότανε σὲ μιὰ κί-



(ΤΟΥ ΑΛΚΙ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ)

νηση, σὲ μιὰ βράση γιορτινὴ. Τὰ μπακάλικά, τὸ καφενεῖο, γεμᾶτα. Σὰ μελισσολόγι βρούτζε τὸ καφενεῖο τώρα. Ὁ λαὸς μαζεμένος γύρω στοὺς προύχοντες ἄκουγε γιὰ τὰ ζητήματα τῆς «Χώρας», ὅπως ἔλεγαν τὸ χωριὸ τους, καὶ δειλὰ δειλὰ ἔπαιρνε θάρρος κανέννας ἀπὸ τὸ λαό, σὰν τὸν παλιὸ ὁμηρικὸ Θεοσίτη, νὰ πῇ τὸ «λογόπλο τ'» — ποὺ θὰ πῇ τὸν ταπεινὸ του λόγο — ποὺ πολλὲς φορές ζεμάτιζε κὲ-καίγε σὰν τὸν φλογισμένο δαυλὸ τοῦ Κανάρη.

Καὶ τότες ἔβλεπες τὸν παλιὸ σκηπτοῦχο — τὸν ἄρχοντα, τὸν Μπάρμπα Φώτη, μὲ τὴ σοβαρὴ του βλεμματιά, ποὺ τὴν ἥσκωνε τὸ παχὺ σγουρὸ φρύδι του νάγριοκυττάζει καὶ νὰ λέγει, τὸ λόγο του: — «Σῶπα σύ, ποῦ τὸ βρήκες νὰ μιᾶς καὶ σύ!»

Καὶ ὁ λαὸς στὸ πρόσωπο τοῦ φτωχολεντζιπέρη, τοῦ ζευγολάτη μὲ τὸ αὐλακωμένο πρόσωπο, μὲ τὸ κεφάλι σύρριζα ξυρισμένο, συμμάζεψε τὸ «μένος» του καὶ κατάπινε τὴ γλώσσα του κι' ἀποτραβιόυνταν.

Τέτοια ὥρα εἴταν μέσα στὸ καφενεῖο, ποὺ οἱ προύχοντες μὲ τὸ λαὸ ἀντάμα συζητοῦσαν, θυμῶναν καὶ σκέφτονταν γιὰ τὰ προβλήματα τῆς χώρας, ὅταν μιὰ ἀναπάντεχη ταραχὴ ἔφτασε μέσα, ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ.

Ὁ λαὸς δειλιασμένος, χλωμιασμένος ἔτρεχε νὰ σωθῇ. Οἱ γυναῖκες τσιρίζοντας καλοῦσαν τοὺς ἄντρες: — Κωστή μπρέεε. — Ἀνεστῶ μπρέεε! ὀνόματα μὲ τσιριές καὶ κλάμματα. Ὁ καθένας κύτταζε νὰ σωθῇ, νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὰν ἀνὰ πάντεχο κακό. Ὑστερνοὶ πῆραν εἶδηση οἱ προύχοντες μέσα στὸ καφενεῖο, ὅταν ζωστήκαν ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ τὴν ἀρματωμένη ὡς τὰ δόντια κλεφτουργιά. Κάτι μορφές φοβερὲς μὲ γένειά, μὲ μαλλιά χυτὰ κι' ἄπλυτα κάτω ἀπὸ τὶς μοῦκες, μὲ τσαπράζια σταυρωτὰ στὸ στήθος, μὲ μαχαίρια στὸ ζουνάρι, μὲ σπαθιά ἀπὸ τὴ ζώνη καὶ μὲ τὰ κοντὰ ντουφέκια στὰ χέρια.

Ἦρθαν μέρα παραμονὴ Πασκαλιάς, νὰ πατήσουν τὴ χώρα, νάρπάξουν ὅ,τι μποροῦν, νὰ σφάξουν ἂν εἶναι βολετὸ καὶ νὰ χύσουν τὸ πένθος στὸ εὐτυχισμένο χωριὸ ἢ νὰ εἰσπράξουν τὸ χρήμα τοῦ λαοῦ καὶ τὸν ἴδρωτα.

Κι ὅποιος ὅπου πρόφτασε τράβηξε νὰ κρυφτῇ. Τὴν ὥρα τούτῃ ὁ Παπαβασίλης, ὁ δράκος τοῦ χωριοῦ, ὅπως τὸν ἔλεγαν, στὸ σπίτι του σύχαζε ἀπὸ τὴ κούραση τῆς βδομάδας ὅλης, γιὰ νὰ μπορέσει ξεκούραστος πάλι, νὰ πῇ μεγαλόφωνα τὰ τροπάρια τῆς Πασκαλιάς. Ἡ παπαδιά μὲ τὶς κόρες τῆς μέσα στὴ μεγάλη αὐλὴ τοίμαζαν τὰ πουλερικά καὶ δούλευαν τὰ τσουρέκια, ποὺ φούρνιζαν στὸν ἀναμμένο φούρνο τους.

Ὅταν ἔφτασε ξαφνικά τὸ μήνυμα: «Πλάκωσαν κλέφδες», σηκώθηκε ὁ Παπαβασίλης κι' ἀρπάζοντας τὸ μακρὸ τουφέκι του, τὸ στολισμένον μὲ συντέφι κι' ἀσήμι, δίχως καλιμαῦχι στὸ κεφάλι, μὲ τὰ μαλλιά ξέπλεγα καὶ τὰ γένεια ἄταχτα.

—Ποῦ μωρὲ ποῦ; ρώτησε ἀγριεμένος.

Ἡ ψυχὴ του λαχταροῦσε ταραχές καὶ τουφεκιές. Καὶ πρὶν ἀκούσει καλὰ ποῦ, δρασκέλισε τὸ φράχτη τοῦ σπιτιοῦ του, ἔτρεξε μὲ τάντεριά του ἀνεμισμένα στὸ γειτονικὸ σπίτι, πήδηξε τὸ δεῦτερο φράχτη καὶ τινάχθηκε στὸ δρόμο, ἓνα χωριάτικο στενόδρομο γιομάτο λάσπη ἀκόμα ἀπὸ τὶς βροχές.

Δὲν πέρασαν πέντε λεπτὰ κι' εἶταν πιά φτασμένος στὴν πλατεῖα, ὅπου ὁ λαὸς συναγμένος, χλωμός καὶ βουβός ἀπὸ τὸ κακὸ, ἔμενε ἀποσβολωμένος.

—Τὶ τρέχ' μπερὲ παιδιά; ρώτησε ὁ παπᾶς. Τὶ τρέχ';

—Τὶ νὰ τρέχ'. Νὰ κύττα. Μᾶς ἔπκασι χάλ'.

Τὴν ὥρα αὐτὴ στὸ βάθος τοῦ μεγάλου δρόμου, ποῦ γύριζε καὶ ξετυλιγότανε σὰν κορδέλλα πλατεῖα, σὰν ἓνα σῶμα προχωροῦσε μιὰ τσοῦρμα ἄνθρωποι. Εἶταν οἱ κλέφτες ποῦ ἔσερναν μαζί τους διαλέγοντας τοὺς δύο πιὸ τσορμπιζήδες τοῦ χωριοῦ τὸν Ἀναστάσ' τὸ Φωτεινὸ καὶ τὸν Καλούδ' τὸν Πάτε. Τοὺς πηγαιναν στὰ φοβερά τους λημέρια, μέσα στ' ἀπάτητα βουνὰ τῆς Στράντζας, ὅπου φώλιαζαν τ' ἀγρίμια καὶ τὰ ὄρνια ἔσχιζαν τὸν ἀέρα περήφανα, —καταχτητὲς τοῦ αἵθέρα.

Ὁ Παπαβασίλης μονομιάς ἔσυρε κατὰ τὸ παλιὸ βυζαντινὸ φρούριο, σὰν τ' ἄγριο θεριὸ ποῦ ρίχνεται καὶ σαλτέρνει ἀγριεμένο.

Πίσω του ἔτρεξε καὶ ὁ λαός, παιδιά, ἄντροι, γυναῖκες. Μιὰ σιωπὴ βαστοῦσε ἔτσι, ποῦ ἀνεβαίνοντας τὸ μονοπάτι, ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο λαχανιασμένοι, ἔβλεπαν τὸν παπᾶ ἄγριον νὰ πηδᾷ, νὰ τρέχει, νὰ γλυστᾷ, νὰ σκαρφαλώνει γρήγορος.

Ὅταν πιά ὁ Παπαβασίλης ἔφτασε μέσα στὰ χορταριασμένα ἐρεῖπια, στὰ βυζαντινὰ βουβὰ κάστρα, μὲ τὶς πολεμιστρες, ἀγνάντεψε μακρυὰ βάζοντας τὸ χέρι στὰ φρύδια.

Κι' εἶδε τὴ λυπητερὴ συνοδεία νὰ στριφογυρίζει τὸ δρόμο, ποῦ κόβοντας τὸν καλὲ, ἔμπαινε στὸν κάμπο πρὸς τὰ σύνορα. Τὰ μάτια του ἄστραψαν, ἡ ματιὰ του ἀγρίεψε. Τὰ μαλλιά του σκόρπισαν μὲ τὴν ἀλαφριά πνοὴ τοῦ Ἀπριλιτικοῦ ζέφυρου, ποῦ ἔφτανε ἀπὸ τὴ Μαύρη Θάλασσα. Πλάγιασε τὸ κορμὶ του τώρα πάνω σὲ μιὰ παλιὰ πολεμιστρά καὶ ἄπλωσε τὸ βαριὸ τουφέκι του. Μακρυὰ ἔβλεπε σὰ μυρμήγκια

νά προχωρᾷ ἡ πένθιμη συνοδεία. Δὲ μποροῦσε νὰ ξεχωρίσει τοὺς προυχόντους τοῦ χωριοῦ.

—Θὰ τραβήξω, μονολόγησε. Καὶ σκοπεύοντας τράβηξε τὴ σκανδάλη.

Ἕνας τρομερὸς ἀχὸς γέμισε τὸν καλὲ, σὰν νὰ ρίχτηκαν κανόνια. Ἀντήχησε ἡ βοή τοῦ τουφεκιοῦ τρομερῇ στέλνοντας τὸ μήνυμα τοῦ θανάτου κι' ἡ σφαῖρα σφύριξε δυνατὰ σχίζοντας τὸν ἀγέρα ἀπὸ ψηλά.

Ἀδύναμος, ἀνίκανος ὁ Παπαβασίλης νὰ σταματήσει τοὺς κλέφτες, νὰ λυτρώσει—μέρα' χρονικιά—τοὺς προυχόντους, ποὺ σέρνονταν στὸν ξενητεμὸ καὶ τίς κακουχίες καὶ τὰ βάσανα καὶ τοὺς κίνδυνους, ἔμεινε πολλὴ ὥρα βουβός. Μὲ τὰ μάτια του δακρυσμένα, γιατί δὲ μποροῦσε νὰ σταματήσει τὴν αἰχμαλωσιὰ τῶν προυχόντων, ἀποτραβήχτηκε νὰ κατεβῇ τὰ σκαλοπάτια καὶ τὰ μονοπάτια τοῦ καλὲ. γιὰ νὰ κατέβει στὸ χωριό του, ποὺ πενθοῦσε καὶ ἓνα κλάμα γενικὸ χυνότανε, ὅπως μιὰ φορὰ μὲ τὸ χαμό τοῦ Ἐχτορα μέσα στὴν πολιτεία τοῦ καλοῦ Πριάμου.

Τί Πασχαλιά ξημέρωνε! Τί πίκρα, τί πένθος ὑψωνότανε μέσα στὴ χώρα, τὴ γλυκειὰ αὐτὴ ὥρα τῆς χρονιάς! Ἕνα μοιρολόγι ἀπλώθηκε παντοῦ. Ὁ κάμπος ἀντήχησε λυπητερά.

Κεῖνη τὴ βραδυὰ δὲν ἀνέστησε τὸν Χριστὸ ὁ Παπαβασίλης. Μόνο βουβοὶ ὄλοι, μὲ τὸ κλάμα στὰ μάτια, τὰ δάκρυα στὰ μάγουλα καὶ στὸ στόμα τὴν πίκρα, ἔψαλαν ὄλοι παράκληση γιὰ τὸ λυτρωμὸ τῶν χαμένων τους ἀνθρώπων. «Ἀπὸ τῶν πολλῶν μου ἁμαρτιῶν ἀσθενεῖ τὸ σῶμα, ἀσθενεῖ μου καὶ ἡ ψυχὴ...» καὶ μὲ τὸ μακρόσυρτο «Κύριε ἐλέησον». Καὶ μαζεύοντας τὰ λύτρα—ὄλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι δίνοντας ὅ,τι εἶχαν χρυσαφικὸ—ἔστειλαν τὸν Παπαβασίλη τὴν ἄλλη μέρα Πασκαλιά, νὰ βρῇ τὰ λιμέρια, ποὺ θὰ τὸν πρόσμενε ἡ κλεφτουργιά.

Ἔτσι ἡ Ἀνάσταση ἔμεινε πίσω καὶ διαβάστηκε τὴν τρίτῃ μέρα, ἡμέρα τ' Ἀη—Γιώργη μαζί μὲ τοὺς προυχόντους λαμπρῇ.

Κι' ὁ Παπαβασίλης χαρούμενος πιά γιὰ τὸ γυρισμὸ τους, ἔγραψε παίρνοντας τὸ προσευχητάριό του.

«Σήμερα 23 τοῦ Ἀπρίλη σωτηρίου ἔτους 1889 ἡμέρα Πασκαλιάς μᾶς πῆραν οἱ κλέφδες τὸν κύρ Ἀναστάς τὸ Φωτεινὸ καὶ τὸν κύρ Καλούδ' τὸν Πάτε καὶ μεῖς ἀπὸ πίκρα δὲν ἔκαναμ' Πάσκα, μόν' μαζεύοντας τὰ χρυσαφικά μας, πῆγα κι' ἀντάμωσα τοὺς κλέφδες νὰ σώσω τοὺς ἀνθρώπους μας. Τὴν Ἀνάσταση τὴν κάμαμε ἀνήμερα τῇ Ἀγιεώργη, πὲ τὸ γυρισμὸ μου μαζί μὲ τοὺς τζορμπατζήδες μας καὶ τὸ σημειῶνω ἐγὼ ὁ Παπαβασίλης ἐν Χριστῷ ἱερέας τοῦ Σκούπελου».